

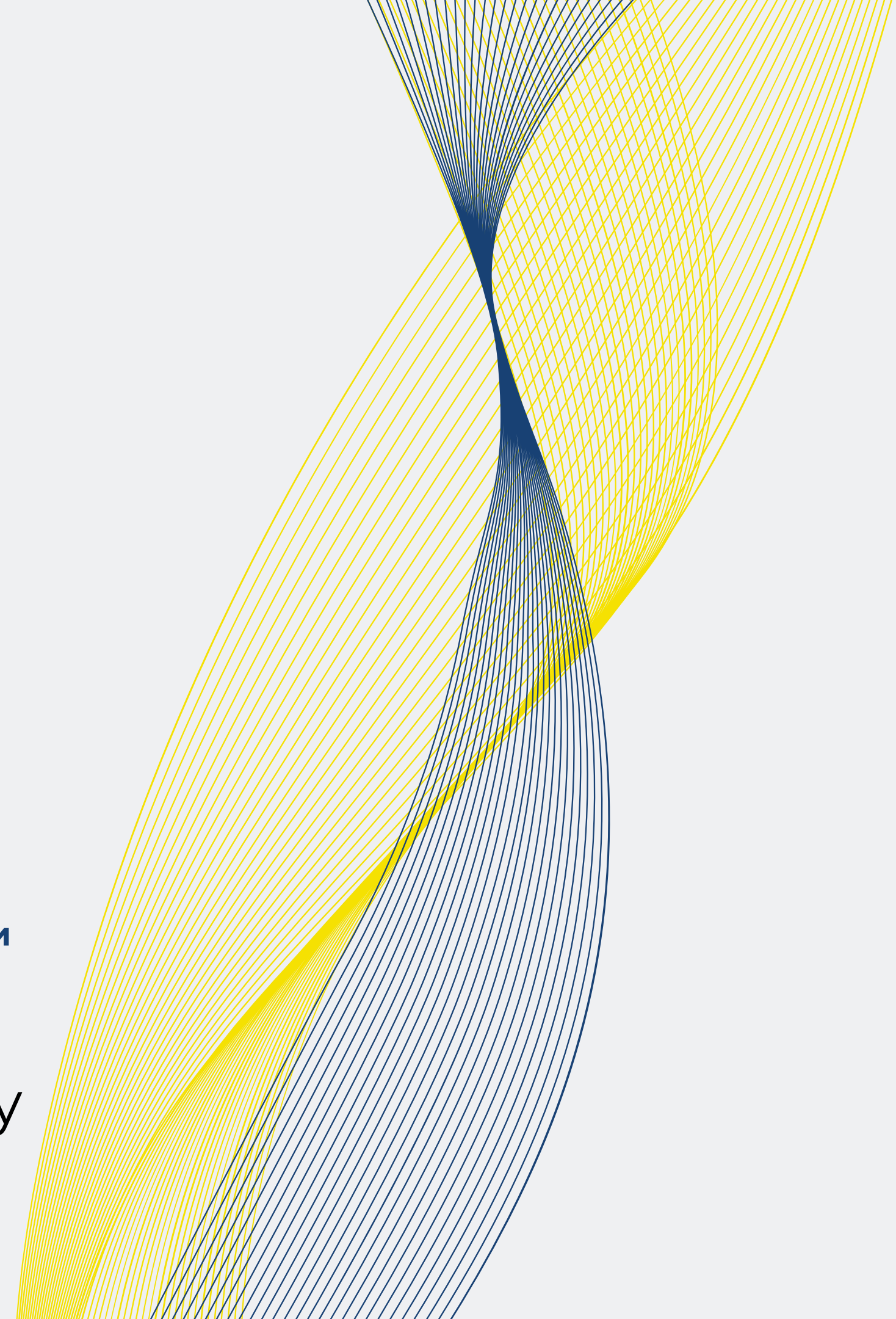

АСОЦІАЦІЯ
ПРАВНИКІВ
УКРАЇНИ
UKRAINIAN BAR
ASSOCIATION

КОНЦЕПЦІЯ удосконалення судових процедур

Рада Комітету з процесуального права Асоціації правників України

XII Судовий форум АПУ, 6 грудня 2024 року

1. Удосконалення законодавчого регулювання застосування наслідків спливу позовної давності та строків звернення з позовом до суду

АСОЦІАЦІЯ
ПРАВНИКІВ
УКРАЇНИ
UKRAINIAN BAR
ASSOCIATION

Поточне законодавче регулювання та практика застосування наслідків спливу строків позовної давності та строків звернення до суду у трудових спорах є істотно обтяжливою, оскільки передбачає необхідність розв'язання складних юридичних конфліктів по суті навіть у випадках, коли позивачеві не може бути надано судовий захист через несвоєчасне подання позову.

У цій ситуації видається більш вдалою конструкція закриття провадження у справі без розгляду справи по суті, коли перш ніж вирішити спір по суті суд з'ясовує чи не пропущені строки подання позову, а якщо пропущені, то чи були на це поважні причини.

- 1) внести зміни до ЦК та КзПП, якими передбачити, що провадження у справі закривається без розгляду справи по суті якщо позов поданий з пропуском строків позовної давності, про що заявлено стороною або третьою особою, і причини пропуску такого строку судом не будуть визнані поважними;
- 2) доповнити ГПК та ЦПК положеннями, що (1) провадження у справі закривається, якщо позов поданий з пропуском строків позовної давності, про що заявлено стороною або третьою особою, і (2) причини пропуску такого строку судом не будуть визнані поважними, (3) позивачеві забезпечується право обґрунтувати поважність причин пропуску строку позовної давності. (4) Питання пропуску строків позовної давності розглядається в суді першочергово у підготовчому провадженні (5) з відповідним продовженням строків на розгляд справи по суті.

2. Перегляд норм щодо зупинення позовної давності в зв'язку з воєнним станом

АСОЦІАЦІЯ
ПРАВНИКІВ
УКРАЇНИ
UKRAINIAN BAR
ASSOCIATION

Загальна позовна давність спочатку була продовжена більше ніж на 3 роки на період дії карантину, а наразі зупинена в зв'язку з воєнним станом.

Втім КЗпП, ГК, які також встановлюють строки звернення до суду, не містять аналогічних норм щодо зупинення строків звернення до суду.

Позовна давність в аспекті розумних строків є важливою гарантією правової визначеності та стабільності цивільного обороту. А тому підходи щодо продовження позовної давності мають бути виваженими та індивідуалізованими.

За наявності поважних причин пропуску позовної давності в зв'язку з воєнним чи надзвичайним станом суд може захистити права особи відповідно до ч. 6 ст. 267 ЦК.

Виключити п. 19 «Прикінцеві та перехідні положення» Цивільного кодексу України, надавши перехідний період протягом 5 місяців для відновлення спливу строку позовної давності.

3. Вдосконалення процесуальних норм щодо повернення позовної заяви (апеляційної, касаційної скарги)

АСОЦІАЦІЯ
ПРАВНИКІВ
УКРАЇНИ
UKRAINIAN BAR
ASSOCIATION

Діючі редакції кодексів передбачають, що суддя повертає позовну заяву і додані до неї документи у разі, якщо заяву (апеляційну, касаційну скаргу) подано особою, яка не має процесуальної дієздатності, не підписано або підписано особою, яка не має права її підписувати, або особою, посадове становище якої не вказано (*п. 1 ч. 5 ст. 174 ГПК, аналогічні норми у п. 1 ч. 4 ст. 185 ЦПК, п. 3 ч. 4 ст. 169 КАС*).

Відповідно, у разі наявності у суду сумнівів в повноваженнях підписанта позову (апеляційної чи касаційної скарги) суд повертає відповідний навіть, якщо це недоліки технічного характеру і можуть бути усунені.

Однак при встановлені будь-яких інших недоліків (несплата чи неправильна сплата судового збору, неналежне направлення учасникам процесу тощо), суд залишає відповідну заяву без руху та надає строк на усунення недоліків.

Уніфікувати підхід та надати можливість суду залишати позовну заяву (апеляційну та касаційну скаргу) без руху також у разі недоліків в оформленні або наданні доказів в підтвердження повноважень підписанта. Суд в ухвалі про залишення відповідної заяви без руху може зобов'язати виправити помилку або надати додаткові документи на підтвердження повноважень підписанта.

4. Вдосконалення процесуальних норм щодо залишення позовної заяви без розгляду, відмови від позову

АСОЦІАЦІЯ
ПРАВНИКІВ
УКРАЇНИ
UKRAINIAN BAR
ASSOCIATION

Процесуальне законодавство передбачає можливість відмови від позову як під час розгляду справи судом першої інстанції, так і на стадії апеляційного чи касаційного перегляду (*ст. 191, 274, 307 ГПК, ст. 206, 373, 408 ЦПК, ст. 189, 314, 348 КАС*).

Практичне застосування права на відмову від позову на стадії апеляційного чи касаційного перегляду демонструє, що учасники процесу використовують дане процесуальне право з метою визнання нечинним рішення суду першої інстанції, прийняте не на їх користь.

Наявність заперечень інших учасників процесу не є підставою для неприйняття судом відмови від позову на стадії апеляційного та касаційного перегляду.

Вказане не відповідає інтересам інших учасників процесу, коли фактично анулюється судове рішення, яке вирішує спір на їх користь.

Закріпити, що на стадії апеляційного та касаційного перегляду Позивач може відмовитися від позову у будь-який час до закінчення апеляційного (касаційного) розгляду, якщо тільки відповідач або третя особа не висунули заперечень проти відмови від позову і суд не визнав законний інтерес відповідача чи третьої особи в остаточному врегулюванні спору.

5. Вдосконалення процесуальних норм щодо передачі справи за належною юрисдикцією у випадку закриття провадження у справі

АСОЦІАЦІЯ
ПРАВНИКІВ
УКРАЇНИ
UKRAINIAN BAR
ASSOCIATION

Якщо провадження у справі закривається з підстави порушення предметної юрисдикції, лише суд апеляційної або касаційної інстанції на підставі поданої заяви має повноваження передати справу за встановленою юрисдикцією. Суд першої інстанції відповідних повноважень не має.

Закріпити, що суд першої інстанції у разі закриття провадження у справі з підстави порушення предметної юрисдикції за заявою позивача, поданою протягом 10 днів, передає справу за встановленою юрисдикцією. При цьому оскарження заяви про закриття провадження зупиняє дію ухвали про передачу справи.

6. Удосконалення процесуальних норм щодо спорів, в яких укладено угоду про вибір суду

АСОЦІАЦІЯ
ПРАВНИКІВ
УКРАЇНИ
UKRAINIAN BAR
ASSOCIATION

Процесуальне законодавство в поточному вигляді не містить ефективного регулювання тих питань, які виникають при надходженні на розгляд суду справ, у яких сторони уклали угоду про вибір суду.

Незважаючи на те, що у зв'язку з ратифікацією Конвенції про угоди про вибір суду зміни були внесені не лише до Закону України «Про міжнародне приватне право», але і до процесуальних кодексів, процесуальні питання, пов'язані з відмовою у відкритті провадження, залишення позову без розгляду врегульовані не процесуальним законом, а нормами Закону України «Про міжнародне приватне право» (*стаття 75*).

Відповідно, є необхідність включення положень щодо юрисдикції спорів, відмови у відкритті провадження, залишення позову без розгляду у справах, де сторонами укладено угоду про вибір суду, до відповідних розділів саме процесуальних кодексів.

Доповнити відповідні розділи щодо юрисдикції загальними подовженнями щодо юрисдикції судів за угодою про вибір суду.

Доповнити статті, які визначають підстави для відмови у відкритті провадження у справі (*175 ГПК, 186 ЦПК*) та підстави для залишення позову без розгляду (*226 ГПК, 257 ЦПК*), додатковою підставою – якщо до/після відкриття провадження у справі на підставі угоди сторін про вибір суду судом встановлено, що у суді чи іншому юрисдикційному органі іноземної держави є справа із спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав.

7. Удосконалення норм щодо поновлення та продовження процесуальних строків

АСОЦІАЦІЯ
ПРАВНИКІВ
УКРАЇНИ
UKRAINIAN BAR
ASSOCIATION

Процесуальне законодавство по різному регулює питання пропуску процесуальних строків в залежності від того, цей строк встановлений законом чи судом (ст. 119 ГПК, 127 ЦПК, 121 КАС).

Для встановлених законом строків діє правило, що суд за заявою учасника справи поновлює пропущений процесуальний строк, встановлений законом, якщо визнає причини його пропуску поважними.

Для встановлених судом строків діє правило, що він може бути продовжений судом за заявою учасника справи, поданою до закінчення цього строку, чи з ініціативи суду.

Строки, встановлені судом, це строки на подання відзиву, інших заяв по суті справи та клопотань. Процесуальне законодавство не врегульовує питання порядку дій у разі пропуску вказаних строків.

Встановити єдиний підхід для строків встановлених законом і судом - суд за заявою учасника справи поновлює пропущений процесуальний строк, якщо визнає причини його пропуску поважними.

Відповідно, норми про продовження встановлених судом строків мають бути виключені.

8. Визначення мінімального строку для подачі заяв по суті спору в 15 днів

АСОЦІАЦІЯ
ПРАВНИКІВ
УКРАЇНИ
UKRAINIAN BAR
ASSOCIATION

Процесуальне законодавство встановлює мінімальний строк лише для подання відзиву - відзив подається в строк, встановлений судом, який не може бути меншим п'ятнадцяти днів з дня вручення ухвали про відкриття провадження у справі (ст. 165 ГПК, 178 ЦПК, 162 КАС).

Строки подання відповіді на відзив та заперечень встановлюються судом без законодавчого закріплення мінімального строку на подання. Так само строк подання відзиву на апеляційні і касаційні скарги встановлюються судом без законодавчого закріплення мінімального строку на подання.

Практична реалізація вказаних норм демонструє, що суди в значній кількості випадках встановлюють строк в 5 календарних днів для учасників справи для подання заяв по суті спору. У вказаний строк можуть входити вихідні або святкові дні.

Встановити, що встановлені судом строки на подачу відповіді на відзив, заперечення, пояснення третьої особи щодо позову або відзиву, відзиву на апеляційну скаргу, відзиву на касаційну скаргу не можуть бути меншими за п'ятнадцять днів.

9. Удосконалення норм про самовідвід суддів

АСОЦІАЦІЯ
ПРАВНИКІВ
УКРАЇНИ
UKRAINIAN BAR
ASSOCIATION

Відповідно до статті 15 Кодексу суддівської етики, суддя не повинен зловживати правом на самовідвід.

За загальним правилом суддя має право заявити самовідвід. Поряд з цим суддя не може задовольнити заяву про самовідвід з тих самих підстав, з яких нею було відмовлено у задоволенні заяви сторони у справі про відвід судді з огляду на її необґрунтованість, оскільки такі підстави були розглянуті раніше та їм було надано відповідну оцінку (рішення Вищої ради правосуддя від 27.11.2020 № 3278/1дп/15-20).

Рішення РСУ №75 від 4 листопада 2016 року встановлює процедуру дій при конфлікті інтересів: у разі виникнення конфлікту інтересів під час судових проваджень (рішення Ради суддів України від 12 травня 2016 року №36) суддя зобов'язаний розкрити інформацію про конфлікт інтересів. У випадку, якщо після розкриття інформації відвід не заявлений, конфлікт інтересів вважається врегульованим.

Встановити, що самовідвід не допускається на підставах, які вже були визнані необґрунтованими під час розгляду заяви сторони про відвід судді.

Самовідвід може бути заявлений не пізніше початку підготовчого засідання або першого судового засідання (у разі спрощеного позовного провадження). Після спливу вказаного строку заявляти самовідвід дозволяється лише у виняткових випадках, коли про підставу самовідводу заявнику не могло бути відомо до спливу вказаного строку.

У випадку встановлення суддею підстави для самовідводу «інші обставини, які викликають сумнів у неупередженості або об'єктивності судді» після вказаного строку, суддя повинен розкрити ці підстави учасникам справи. Якщо після цього відвід не заявлено, самовідвід судді не підлягає задоволенню.

10. Уточнення норм щодо моменту набрання ухвалами з питань забезпечення законної сили

АСОЦІАЦІЯ
ПРАВНИКІВ
УКРАЇНИ
UKRAINIAN BAR
ASSOCIATION

Оскарження ухвали про скасування забезпечення позову або про заміну одного виду забезпечення іншим зупиняє виконання цієї ухвали (ч. 9 ст. 140 ГПК, ч. 12 ст. 153 ЦПК, ч. 9 ст. 154 КАС).

При цьому за загальним правилом Ухвала набирає законної сили негайно після її оголошення, якщо інше не передбачено Кодексом. Для ухвал про скасування забезпечення позову або про заміну одного виду забезпечення іншим спеціальних строків набрання чинності не передбачено.

Практична реалізація вказаних норм демонструє, що існують різні підходи щодо питання, в який момент може бути виконана ухвала про скасування забезпечення: з моменту її прийняття (оскільки набрала законної сили) чи після завершення строку на оскарження (оскільки оскарження зупиняє її дію).

Закріпити, що ухвали про скасування забезпечення позову або про заміну одного виду забезпечення іншим набирають законної сили після закінчення строку апеляційного оскарження, а у разі їх апеляційного оскарження - з моменту проголошення судового рішення суду апеляційної інстанції.

II. Врегулювання питання можливості подачі позовів з альтернативними позовними вимогами

АСОЦІАЦІЯ
ПРАВНИКІВ
УКРАЇНИ
UKRAINIAN BAR
ASSOCIATION

Чинні редакції кодексів прямо не передбачають можливості подання позовів з альтернативними позовними вимогами. Крім того, в судовій практиці існує достатньо усталений погляд, що альтернативні позовні вимоги згідно чинних норм процесуального законодавства не можуть бути заявлені в принципі та не можуть бути предметом судового розгляду.

Враховуючи, що останнім часом набула поширення практика відмови в задоволенні позовів з підстав обрання позивачем неналежного способу правового захисту, не можна вважати такою, що відповідає вимогам статті 55 Конституції України та статті 13 Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод ситуацію, коли позивача ще до початку судового розгляду спочатку змушують обрати лише один спосіб правового захисту, а потім відмовляють у його задоволенні, бо позивач обрав неналежний, на думку суду, спосіб правового захисту.

Передбачити в процесуальних кодексах, що позивач вправі заявити альтернативні позовні вимоги в одній позовній заяві та врегулювати всі процесуальні аспекти подачі та розгляду такого позову.

12. Уніфікація законодавства про адвокатуру та процесуального законодавства в частині документів, що посвідчують повноваження адвоката

АСОЦІАЦІЯ
ПРАВНИКІВ
УКРАЇНИ
UKRAINIAN BAR
ASSOCIATION

На відміну від статті 25 Закону України «Про адвокатуру» ч. 4 ст. 60 ГПК, ч. 4 ст. 62 ЦПК, ч. 4 ст. 59 КАС не зазначають договір як документ, що посвідчує повноваження адвоката на представництво в суді, що на практиці призводить до ускладнень у вигляді недопуску адвокатів до участі в судовому розгляді на підставі лише договору з клієнтом.

Передбачити в процесуальних кодексах, що повноваження адвоката на ведення справи можуть посвідчуватися також і договором про надання правничої допомоги.

.

13. Уніфікація кодексів з метою усунення

розбіжностей у вимогах до заяви та виклику свідка

АСОЦІАЦІЯ
ПРАВНИКІВ
УКРАЇНИ
UKRAINIAN BAR
ASSOCIATION

ГПК та ЦПК по-різному регулюють питання залучення свідків. Так, якщо стаття 91 ЦПК не обмежує жодним чином можливість виклику свідка за заявою учасника справи, то стаття 89 ГПК передбачає можливість виклику лише, якщо обставини, викладені свідком у заяві, суперечать іншим доказам або викликають у суду сумнів щодо їх змісту, достовірності чи повноти.

Крім того, ЦПК і ГПК мають не виправдано різне регулювання показань з чужих слів. Стаття 90(2) ЦПК передбачає, що якщо показання свідка ґрунтуються на повідомленнях інших осіб, то ці особи повинні бути також допитані. У той же час, відповідно до статті 87(4) ГПК показання свідка, що ґрунтуються на повідомленнях інших осіб, не беруться судом до уваги взагалі.

Такі обмеження ставлять учасників господарського процесу в завідомо не вигідне становище, через неможливість допитати в судовому засіданні свідків, які не хочуть свідчити добровільно.

Уніфікувати питання виклику свідків в ЦПК та ГПК, а саме:

- 1) **Можливість подання заяви свідка як в господарському, так і у цивільному процесах.**
- 2) **Можливість у господарському процесі виклику свідка за ініціативою суду чи учасника процесу незалежно від подання ним заяви свідка.**
- 3) **Якщо показання свідка ґрунтуються на повідомленнях інших осіб, то ці особи повинні бути також допитані. За відсутності можливості допитати особу, яка надала первинне повідомлення, показання з чужих слів не може бути допустимим доказом факту чи обставин, на доведення яких вони надані, якщо показання не підтверджується іншими доказами, визнаними допустимими згідно з правилами кодексу.**

14. Уніфікація та покращення правил щодо опитування учасників справи у ЦПК та ГПК

АСОЦІАЦІЯ
ПРАВНИКІВ
УКРАЇНИ
UKRAINIAN BAR
ASSOCIATION

В обох процесуальних кодексах – ЦПК та ГПК – наявна спеціальна норма, яка визначає порядок письмового опитування учасників справи як свідків.

Частини 1 ст. 93 ЦПК та ст. 90 ГПК встановлюють подібне регулювання і надають право усім учасникам справи поставити в першій заяві по суті справи запитання іншому учаснику (що відповідає і назві самих норм щодо опитування саме учасників справи, а не лише одного учасника).

У той же час, частини 2 зазначених норм кодексів відрізняються і в ЦПК встановлено певне обмеження – частина друга ст. 93 ЦПК передбачає можливість поставити питання іншим учасникам справи лише для позивача.

Передбачити можливість ставити питання з дозволу головуючого не лише в першій заяві по суті справи.

- 1) Уніфікувати абзац перший частини другої ст. 93 ЦПК з абзацом першим частини другої статті 90 ГПК щодо можливості усім учасникам справи поставити в першій заяві по суті справи запитання іншому учаснику.**
- 2) Передбачити можливість суду робити негативні висновки з ненадання відповідей на поставлені питання.**

15. Удосконалення процесуальних норм щодо ініціювання відеоконференцій

АСОЦІАЦІЯ
ПРАВНИКІВ
УКРАЇНИ
UKRAINIAN BAR
ASSOCIATION

Наявне регулювання порядку подання заяви про участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду (197 ГПК, 212 ЦПК, 195 КАСУ) наразі передбачає неефективний механізм реалізації відповідного права учасника, зокрема, через встановлення (1) вимоги щодо подання заяви про участь винятково за 5 днів до дати засідання, (2) обов'язку надсилання копії заяви іншим учасникам справи в той же строк.

Внести зміни до статей 197 ГПК, 212 ЦПК, 195 КАСУ шляхом:

- 1) закріплення можливості суду задовольнити заяву про участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду, подану пізніше ніж за п'ять днів до судового засідання, у разі наявності технічної можливості;**
- 2) виключення обов'язку направлення копії заяви про участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду іншим учасникам справи.**

16. Удосконалення процесуальних норм щодо учасників відеоконференцій

АСОЦІАЦІЯ
ПРАВНИКІВ
УКРАЇНИ
UKRAINIAN BAR
ASSOCIATION

Статті 197 ГПК, 212 ЦПК, 195 КАСУ надають право брати участь у судових засіданнях в режимі відеоконференції винятково учасникам справи. При цьому, учасниками справи є лише сторони та треті особи (*статті 41 ГПК, 42 ЦПК, 42 КАСУ*).

Більше того, *ч. 7 статті 197 ГПК, ч. 7 статті 212 ЦПК та ч. 7 статті 195 КАСУ* прямо передбачають, що свідок, перекладач, спеціаліст, експерт можуть брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції виключно у приміщенні суду.

Наявні обмеження, особливо в умовах воєнного стану, ускладнюють розгляд справи, можуть перешкоджати встановленню судом всіх обставин спору, в разі неможливості прибуття таких осіб в судові засідання особисто (наприклад, з урахуванням безпекової ситуації), а також зумовлюють додаткові витрати на прибуття вказаних осіб до суду.

Внести зміни до статей 197 ГПК, 212 ЦПК, 195 КАСУ шляхом:

- 1) закріплення можливості свідкам, експертам, спеціалістам, перекладачам брати участь у засіданні в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду.
- 2) виключення відповідних обмежень, викладених в *ч. 7 статті 197 ГПК, ч. 7 статті 212 ЦПК та ч. 7 статті 195 КАСУ*.

17. Удосконалення процесуальних норм щодо попереднього розрахунку судових витрат

АСОЦІАЦІЯ
ПРАВНИКІВ
УКРАЇНИ
UKRAINIAN BAR
ASSOCIATION

Відповідно до вимог процесуальних кодексів (*ст. 124 ГПК, ст. 134 ЦПК*), якщо сторона хоче відшкодувати витрати на правничу допомогу, то вона повинна разом з першою заявою по суті спору повинна подати суду попередній (орієнтовний) розрахунок суми таких витрат. У разі невиконання вказаного обов'язку, суд може відмовити у відшкодуванні.

На практиці суди часто відмовляють у відшкодуванні витрат, якщо сторона не подавала такий попередній розрахунок.

Водночас, обов'язок сторін подавати попередній розрахунок витрат є зайвим, оскільки звернення за відшкодуванням вартості правової допомоги є правом особи, а не обов'язком. Крім того, сторона на початку справи не може об'єктивно визначити майбутній розмір витрат на правову допомогу, так як на це впливає багато чинників (кількість судових засідань, тривалість справи тощо). Це призвело до того, що на практиці адвокати дуже формально роблять такі попередні розрахунки.

- 1) **Передбачити, що сторони, а також у випадках передбачених законом треті особи, мають право подати до суду попередній (орієнтовний) розрахунок суми судових витрат, які вони понесли і які очікують понести у зв'язку із розглядом справи.**
- 2) **Виключити норму яка передбачає право суду відмовити особі у відшкодуванні відповідних судових витрат у випадку неподання стороною такого попереднього розрахунку.**
- 3) **Виключити норму, яка передбачає право суду відмовити стороні у відшкодуванні судових витрат в частині перевищення від попередньо задекларованого розміру витрат.**

18. Можливість покладення на третю особу понесених сторонами та третіми особами витрат на правову допомогу

АСОЦІАЦІЯ
ПРАВНИКІВ
УКРАЇНИ
UKRAINIAN BAR
ASSOCIATION

Процесуальним законом передбачена можливість відшкодування третій особі без самостійних вимог на предмет спору понесених нею витрат на професійну правничу допомогу, за рахунок сторін по справі. Водночас, можливості відшкодування понесених сторонами спору витрат на професійну правничу допомогу за рахунок третьої особи законом не передбачено. Тому, третя особа у разі неуспішних оскаржень судових рішень повинна на рівні з сторонами у справі нести витрати, пов'язані з правничою допомогою адвоката.

Передбачити можливість покладення на третю особу понесених сторонами та третіми особами витрат на правову допомогу.

19. Виключення ціни позову як критерію визначення співмірності розміру судових витрат

АСОЦІАЦІЯ
ПРАВНИКІВ
УКРАЇНИ
UKRAINIAN BAR
ASSOCIATION

Частиною четвертою ст. 126 ГПК передбачено, що розмір витрат на оплату адвоката має бути співмірним із ціною позову та (або) значенням справи для сторони, в тому числі впливом вирішення справи на репутацію сторони або публічним інтересом до справи.

Однак, ціна позову це далеко не об'єктивний критерій. На практиці є багато справ з невеликою ціною позову, де роботи адвокат робить набагато більше ніж в справах з високою ціною позову.

Крім того, немайнові спори взагалі не мають оцінки (ціна позову не визначається).

Тому цей критерій є зайвим та не сприятиме сталості підходу суду до відшкодування витрат на професійну правничу допомогу.

Виключити ціну позову, як критерій визначення співмірності розміру судових витрат.

20. Удосконалення правових норм щодо доведення неспівмірності витрат

АСОЦІАЦІЯ
ПРАВНИКІВ
УКРАЇНИ
UKRAINIAN BAR
ASSOCIATION

Частиною шостою ст. 126 ГПК передбачено, що обов'язок доведення неспівмірності витрат покладається на сторону, яка заявляє клопотання про зменшення витрат на оплату правничої допомоги адвоката, які підлягають розподілу між сторонами. Водночас, з огляду на пропозицію у випадках передбачених законом покладення витрат на правову допомогу також здійснювати на третіх осіб, є доцільним передбачити відповідні зміни у вказаній нормі закону.

Передбачити, що обов'язок доведення неспівмірності витрат покладається на сторону, яка заявляє клопотання про зменшення витрат на оплату правничої допомоги адвоката, які підлягають розподілу між сторонами, а у випадках передбачених законом, між сторонами та третьою особою.

21. Удосконалення правових норм щодо доведення неспівмірності витрат

АСОЦІАЦІЯ
ПРАВНИКІВ
УКРАЇНИ
UKRAINIAN BAR
ASSOCIATION

Відповідно до вимог *ч. 8 ст. 129 ГПК* розмір витрат, які сторона сплатила або має сплатити у зв'язку з розглядом справи, встановлюється судом на підставі поданих сторонами доказів (договорів, рахунків тощо).

На практиці неможливо точно спрогнозувати коли будуть судові дебати, і готувати документи на відшкодування на кожне засідання дуже незручно, а тому, як правило, такі докази подаються після ухвалення рішення суду. Такі документи потрібно підготувати, надати на розгляд клієнту, отримати підпис клієнта і подати фізично в суд.

Найважливіше те, що зверненням до суду з заявою про винесення додаткового рішення з наданням таких документів, що обґрунтовують витрати на правову допомогу після ухвалення судом рішення ми по суті породжуємо ще один судовий процес, щоб довести об'єктивність витрат на адвоката.

- 1) **Передбачити, що витрати на професійну правничу допомогу адвоката підлягають розподілу між сторонами разом із іншими витратами, пов'язаними з розглядом справи за результатами остаточного розгляду спору.**
- 2) **Встановити, що докази понесення витрат, пов'язаних з розглядом справи подаються до суду першої інстанції, який прийняв судове рішення у справі, протягом 30 днів з моменту набрання таким судовим рішенням законної сили. У випадку відкриття по справі апеляційного, касаційного провадження, розподіл судом витрат відкладається до завершення такого провадження. Понесені учасниками справи в суді апеляційної, касаційної інстанції витрати пов'язані з розглядом справи подаються до суду першої інстанції.**

22. Уточнення відомостей, що зазначаються у судовому наказі

АСОЦІАЦІЯ
ПРАВНИКІВ
УКРАЇНИ
UKRAINIAN BAR
ASSOCIATION

У судовому наказі зазначаються, зокрема, сума судових витрат, що сплачена заявником і підлягає стягненню на його користь з боржника (п. 6 ч. 1 ст. 155 ГПК, п. 6 ч. 1 ст. 168 ЦПК).

Існує неоднозначна судова практика щодо включення в судовий наказ витрат на правову допомогу, з урахуванням:

- 1) ст. 147 ГПК, в якій передбачено стягнення заборгованості на підставі судового наказу як особливої форми судового рішення за фактично безспірними вимогами;
- 2) ст. 126 ГПК, якою для розподілу між сторонами, разом з іншими судовими витратами витрат на правову допомогу, передбачено як подання доказів, які підтверджують здійснення відповідних витрат, так і доведення співмірності їх розміру із умовами, визначеними ч. 4 ст. 126 ГПК.

Внести зміни до п.6 ч. 1 ст. 155 ГПК / п. 6 ч. 1 ст. 168 ЦПК у вигляді деталізації (звуження) кола відомостей, що зазначаються у судовому наказі, а саме – у вигляді вказівки на те, що у судовому наказі зазначається лише сума судового збору, що сплачена заявником і підлягає стягненню на його користь з боржника, а не сума судових витрат загалом.

23. Удосконалення процедури прийняття додаткового судового рішення

АСОЦІАЦІЯ
ПРАВНИКІВ
УКРАЇНИ
UKRAINIAN BAR
ASSOCIATION

Буквальне тлумачення частини першої *ст. 244 ГПК*, частини першої *ст. 270 ЦПК* дозволяє стверджувати, що суд не може прийняти додаткову ухвалу чи додаткову постанову. Однак такого роду інтерпретація правових норм є хибною, оскільки прямо суперечить актуальній судовій практиці.

Саме тому, уявляється більш логічним встановити у приписі частини першої *ст. 244 ГПК України*, частини першої *ст. 270 ЦПК України* вказівку не лише на “рішення”, а саме на “судове рішення” (у широкому значенні даної правової категорії, це охоплює собою додаткову ухвалу та додаткову постанову суду).

Крім того, неврегульованим на законодавчому рівні залишається питання, стосовно чинності додаткового судового рішення, у тому випадку, якщо суд апеляційної чи касаційної інстанції скасовує рішення по суті (основне рішення), а додаткове рішення щодо витрат не оскаржується і формально зберігає свою чинність.

- 1) Встановити у приписі ч.1 *ст. 244 ГПК*, ч.1 *ст. 270 ЦПК* вказівку не лише на “рішення”, а саме на “судове рішення” (у широкому значенні даної правової категорії, що охоплює собою, зокрема, ухвали та постанови суду).
- 2) Запровадити пряму норму про втрату чинності додаткового рішення у випадку скасування в апеляційному чи касаційному порядку основного судового рішення.

24. Внесення змін до законодавства з метою покращення доступу до Верховного Суду ч. 1

АСОЦІАЦІЯ
ПРАВНИКІВ
УКРАЇНИ
UKRAINIAN BAR
ASSOCIATION

08 лютого 2020 року до цивільного, господарського та адміністративного процесуального законодавства Законом № 460-ІХ були внесені зміни, якими були введені, так звані, касаційні фільтри. За думкою законодавця, це мало забезпечити формування єдиної судової практики та з часом дозволити значно зменшити кількісне навантаження на Верховний Суд.

Нажаль, при практичній реалізації таких нововведень виникають процесуальні складнощі, які пов'язані із різними підходами до оцінки висновків Верховного Суду у аспекті їх подібності.

Застосування фільтру доступу до Верховного Суду через призму такої оціночної категорії як "застосування у постанові Верховного Суду норми права у подібних правовідносинах" створює невиправдані ризики застосування формальних перепон у доступі до суду касаційної інстанції.

З огляду на наведені вище обставини, пропонується внести зміни до процесуального законодавства (ГПК, ЦПК та КАС), якими:

- 1) скасувати передбачені процесуальними законами виключні підстави для касаційного оскарження судових рішень, які передбачають (1) посилення на висновки Верховного Суду щодо застосування норми права у подібних правовідносинах; (2) необхідність зазначення у касаційній скарзі підстави касаційного оскарження; (3) можливість залишення без руху (4) або повернення касаційної скарги у разі не зазначення у ній підстави касаційного оскарження судового рішення; (5) можливість закриття касаційного провадження у разі встановлення судом касаційної інстанції, що висновки у правовідносинах у постановках, на які посилається скаргник, не є подібними;

24. Внесення змін до законодавства з метою покращення доступу до Верховного Суду ч. 2

АСОЦІАЦІЯ
ПРАВНИКІВ
УКРАЇНИ
UKRAINIAN BAR
ASSOCIATION

08 лютого 2020 року до цивільного, господарського та адміністративного процесуального законодавства Законом № 460-IX були внесені зміни, якими були введені, так звані, касаційні фільтри. За думкою законодавця, це мало забезпечити формування єдиної судової практики та з часом дозволити значно зменшити кількісне навантаження на Верховний Суд.

Нажаль, при практичній реалізації таких нововведень виникають процесуальні складнощі, які пов'язані із різними підходами до оцінки висновків Верховного Суду у аспекті їх подібності.

Застосування фільтру доступу до Верховного Суду через призму такої оціночної категорії як "застосування у постанові Верховного Суду норми права у подібних правовідносинах" створює невиправдані ризики застосування формальних перепон у доступі до суду касаційної інстанції.

З огляду на наведені вище обставини, пропонується внести зміни до процесуального законодавства (ГПК, ЦПК та КАС), якими:

- 1) передбачити повноваження суду касаційної інстанції закрити касаційне провадження у разі, якщо ним буде встановлено, що Верховний Суд у своїй постанові викладав висновок щодо застосування норми права у подібних правовідносинах і суд апеляційної інстанції переглянув судові рішення відповідно до такого висновку крім випадку, коли Верховний Суд вважає за необхідне відступити від нього. Водночас, удосконалити цей механізм шляхом забезпечення права сторін висловитися стосовно питання закриття касаційного провадження з цієї підстави.

25. Удосконалення передачі справ до Великої Палати Верховного Суду

АСОЦІАЦІЯ
ПРАВНИКІВ
УКРАЇНИ
UKRAINIAN BAR
ASSOCIATION

Наразі спостерігаються непоодинокі випадки, коли касаційний суд у складі Верховного Суду визнає за необхідне передати справу на розгляд Великої Палати Верховного Суду, посилаючись на існування виключної правової проблеми. Водночас Велика Палата Верховного Суду повертає справу до відповідного касаційного суду, мотивуючи це недотриманням так званих якісних та кількісних показників, що визначають існування виключної правової проблеми. Зазначені показники, однак, не закріплені у процесуальному законодавстві, а були сформовані самою Великою Палатою Верховного Суду.

За аналогією з принципом недопустимості спорів щодо підсудності між судами першої інстанції, будь-які суперечки між судьями Верховного Суду щодо наявності чи відсутності виключної правової проблеми є неприйнятними.

Скасувати повноваження Великої Палати Верховного Суду відмовляти в прийнятті до свого розгляду справи, що стосуються виключного правового питання.

АСОЦІАЦІЯ
ПРАВНИКІВ
УКРАЇНИ
UKRAINIAN BAR
ASSOCIATION

ДЯКУЄМО ЗА УВАГУ!

